

REVALIDATIECENTRUM PULDERBOS

ONDERWIJS OP MAAT

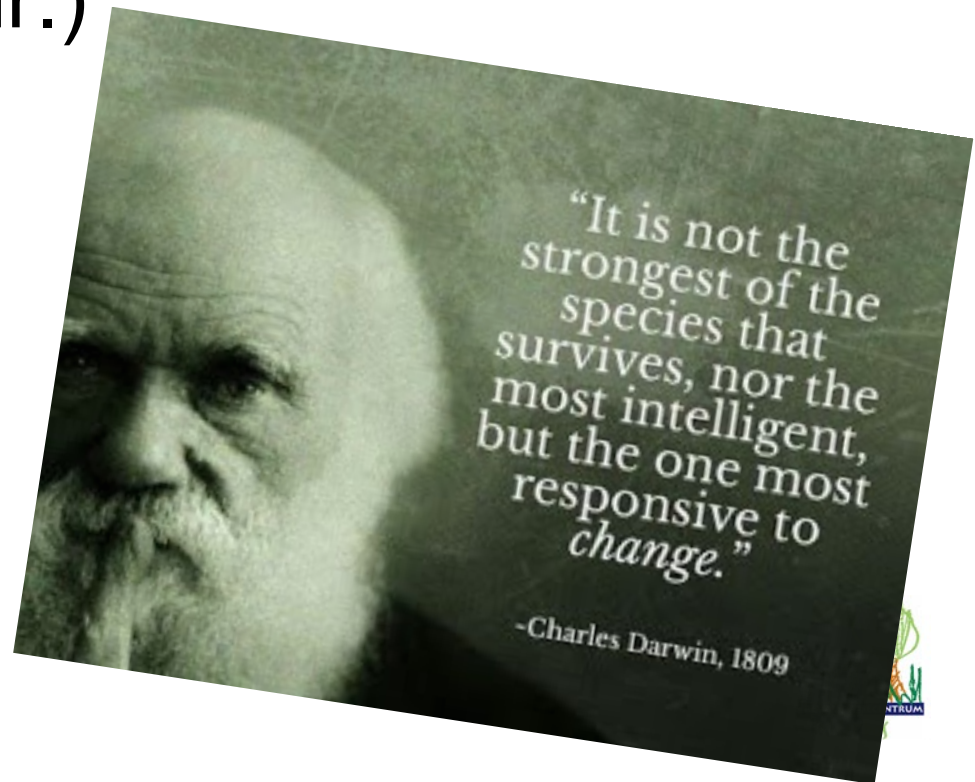
Executieve functies trainen met als
methodieken

Wie zijn wij?

- Lieve Verswijvel (lkr. SO)
- Jill van de Ven (dir.)

Naast ons → team van
“flexibele-duizendpoot-
leerkrachten”!

Wie zijn jullie?

- Wie is hier vanuit een persoonlijke betrokkenheid (bv. Persoon met NAH, familielid van iemand met NAH)?
- Wie vanuit een professionele betrokkenheid?

Opbouw workshop

1. Voorstelling van onze organisatie
2. Toelichting doelgroepen en werking doelgroep NAH
3. Voorstelling van 2 casussen
4. Toelichting schaken ikv trainen van executieve functies met link naar casussen

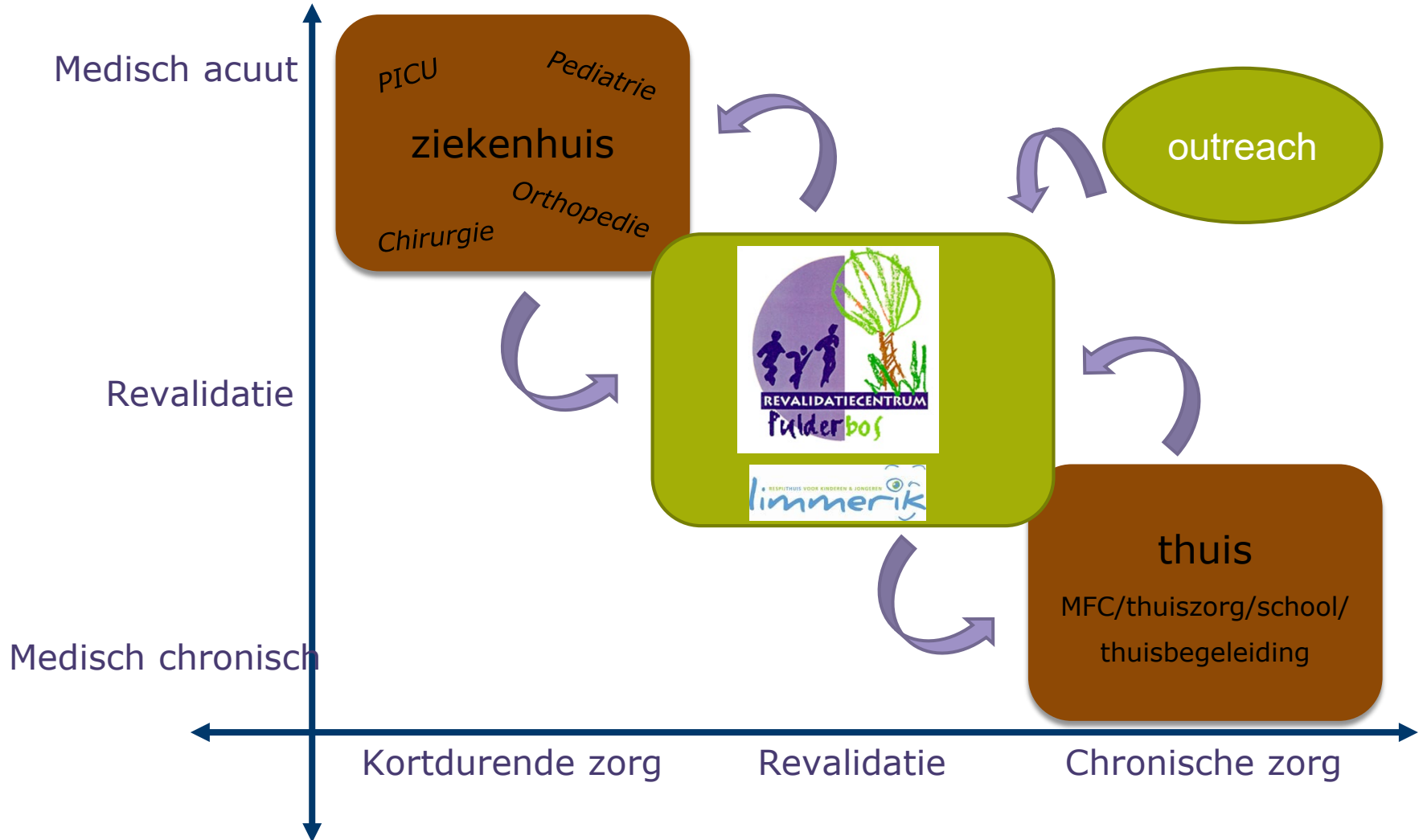
ONZE ORGANISATIE

Onderwijs Revalidatiecentrum

Pulderbos (type 5 school)

Schakelfunctie

Missie

Revalidatiecentrum Pulderbos is een toonaangevend interdisciplinair diagnose-, behandel- en expertisecentrum op gebied van revalidatie voor kinderen en jongeren die medische problemen hebben met een belangrijke impact op hun functioneren.

Ziekenhuisschool

- Buitengewoon onderwijs type 5 (SO opleidingsvorm 4): voor leerlingen die in een ziekenhuis, een preventorium of een residentiële setting verblijven.

- Dubbele inschrijving

!! TROEF !!

De leerling blijft in zijn/haar thuishschool ingeschreven en deze blijft verantwoordelijk voor de leerling.

Pedagogische benadering op maat

- Basisonderwijs kleuter- en lager onderwijs (2,5-12j)
- Secundair onderwijs (12-21j)
- ELK schoolniveau: gewoon & buitengewoon onderwijs
- Alle mogelijke richtingen, methodes, koepels,...

**Programma van de thuisschool waar mogelijk,
afhankelijk van opnamedoelstelling vanuit
Reva/OPZ!!**

VOOR WIE?

DOELGROEPEN

Doelgroepen Revalidatiecentrum

- Neurologische problemen
 - Epilepsie
 - CP – post-operatieve doelgroep
 - NAH
- Chronische aandoeningen
- Respiratoire problemen
- Voedingsproblemen (beperkt cfr.foodart)
- FNSS (functioneel neurologische symptoomstoornis)
- Bijkomende doelgroepen (uitbreiding Riziv Clausule 08/2018)

Zoomen nu in op NAH

Niet aangeboren hersenletsel

- t.g.v. trauma: verkeersongeval, sportongeval, battered child
- t.g.v. ziekte/aandoening: infectie, bloeding, tumor
- t.g.v. zuurstoftekort: verstikking/verdrinking/hartaandoening

→ Zowel ernstige (coma) als milde aandoeningen

- Medische behandeling en opvolging
- Procesmatige interdisciplinaire revalidatiediagnostiek
- Therapie en onderwijs op maat van individuele behoeften

NAH vervolg

Neurologie: NAH revalidatietraject

1. Sterk verminderd bewustzijn

- uitlokken

2. Verhoogde alertheid

- opdrachtgerichtheid

3. Verhoogde doelgerichtheid

- specifieke revalidatie en functietraining op maat

4. Functioneel handelen

- verhogen van de participatiegraad

Wat doet onze school?

Verskillende taken:

- Meewerken aan bewustzijnsverhoging bv. comastimulatie
- In kaart brengen van de mogelijkheden en 'opgelopen' beperkingen (instaptoets) met nadien remediëring
- Werken aan het optimaliseren van de executieve functies
- De leerling klaar maken om terug in te stappen in de thuisschool, werken aan materiaal van de thuisschool
- Indien nodig: heroriëntatie

Zeer verscheiden groep

- Van een zeer duidelijk hersenletsel tot nog niet geweten...
- NAH? Of andere (onbekende) problematiek

Vb. niet kunnen spreken, ontremd gedrag, verlies van basiskennis,...

Wat na Pulderbos?

Heroriëntatie of terug naar school?

→ Op thuisschool blijvende alertheid gevraagd van ouders, leerkrachten en zorgverleners, ook al zouden er geen uiterlijke kenmerken van beperkingen meer zijn!

- Krijgt de leerling alles gepland en georganiseerd?
- Kan de leerling de leerstof voldoende onthouden?
- Hoe loopt het met vriendschappen?
- Begrijpt hij/zij de humor van anderen?
- ...

Terug in het gewone leven stappen

Met NAH is dit geen evidentie!

- Goede ondersteuning van zowel de leerling als het leerkrachtenteam is essentieel!
- Tips mbt aanpak:
 - Nadenken over aanpak, agenda,... (executies functioneren, leren-leren, leermethode structureren,...).
 - Geleidelijk opbouwen.
 - Kleine dingen maken soms groot verschil (bv. Buddy, grondplannetje, afgedrukt lessenrooster in elke klas,...)

Casus 1

Joppe:

- 3 Economische wetenschappen (doorstroomfinaliteit)
- Verkeersongeval
- Kan niet stappen
- Kan linkerarm niet gebruiken

Hulp bij het gewone lesprogramma

Voor Joppe kan dit zijn:

- Zelfstandig leren werken met agenda (van grote begeleiding tot zelfstandig kunnen)
- Rustig opbouwen van de hoeveelheid te verwerken leerstof, stilaan verhogen van de werkdruk
- Bevragen van de leermethode, een leermethode aanleren
- Structureren van de leerstof en van de boekentas (ook van grote begeleiding naar zelfstandig kunnen)
- Goede communicatie met ouders/leefgroep
- ...

Casus 2

Abdul:

- 4 Bedrijf en organisatie (dubbele finaliteit)
- Ongeval
- Leert vrij snel terug stappen met looprek
- Zeer verward

Werken aan executieve functies

Voor Abdul kan dit zijn:

- In samenwerking met ergo: zich zelfstandig leren verplaatsen, de weg leren vinden (eventueel met grondplan, routeaanduiding, buddy,...)
- Afspraken leren plannen in de agenda, met de agenda leren werken
- Met **schaakles** leren impulsen bedwingen, vooruit denken, logisch denken (executief functioneren)

Executieve functies trainen

SCHAKEN in de ziekenhuisschool

Scriptie:

Schaken implementeren in onze ziekenhuisschool: een meerwaarde of niet?

Waarom dit onderwerp/inspirerende factoren:

- * de plaatselijke jeugdschaakclub*

- * het dynamoproject met Philippe Vukojevic*

Wat vertelt onderzoek en literatuur?

Enkele voorbeelden

Onderzoeken over het verband tussen schaken en cognitieve prestaties op school:

Eerste onderzoeken uitsluitend in schaakclubs

Gunstig verband tussen schaken en cognitieve prestaties op school (resultaten niet representatief!)

Wat vertelt onderzoek en literatuur?

Enkele voorbeelden

1981: onderzoek aan de UGENT door Verhofstad-Denève en Christiaen: studie met 40 kinderen

→ *Beduidend hogere testresultaten eind zesde leerjaar*

2003: basisschool in Trier

→ *Vooral bij zwakker presterende kinderen verbeterde de concentratie op langere termijn*

Wat vertelt onderzoek en literatuur?

Enkele voorbeelden

2007: onderzoek door Bilalic, McLeod en Gobet

→ *intelligentie speelt een beperkte rol bij het verwerven van schaakvaardigheid, oefening speelt een grotere rol*

→ *2011: CSC-programma in Groot-Brittannië bij kansarme kinderen*

Op de vier geteste aspecten: rekenvaardigheid, ruimtelijk inzicht, logisch denken en probleemoplossend vermogen: telkens opmerkelijk betere resultaten

Samenvattend

Cognitief

- Leren onderzoeken
- Analyseren
- Redeneren
- Plannen
- Alternatieven afwegen
- Beslissingen nemen
- Flexibel denken
- Verifiëren/falsifiëren
- Concentreren
- Focussen
- Creatief denken
- ...

Sociaal-emotioneel

- Samenwerken
- Je verplaatsen in een ander
- Discussiëren
- Respect opbrengen voor je tegenstander
- Geduld leren opbrengen
- Incasseringsvermogen trainen
- Doorzettingsvermogen trainen
- Leren relativeren
- Contacten opbouwen
- ...

Training op executieve functies

- Impulsen bedwingen
- Vooruit denken/plannen
- Aandacht richten en volhouden
- Emotieregulatie
- Zelfinzicht
- Flexibel denken

Bruggen leggen tussen het geleerde en het echte leven: een voorbeeld

Wat gebeurt er als een schaakstuk wordt aangevallen?

- *Je verplaatst je stuk, weg van de situatie waarin je aangevallen wordt*
- *Je zoekt hulp en dekt je stuk met een ander stuk*
- *Je gaat in tegenaanval*

Wat kan je doen als je gepest wordt op de speelplaats?

- *Je kan weggaan, bescherming zoeken bij de leerkracht*
- *Je kan een (sterker) vriendje zoeken om je te helpen*
- *Je verweert jezelf, pest terug*

Schaken met een beperking

Een voorbeeld

Basisschool De Luchtballon in Genk (GO)

Type 3-klasje van juf Els Vuegen: normaalbegaafde leerlingen met ernstige emotionele en/of gedragsproblemen

“Schaken daagt leerlingen uit, doet hun gevoel van zelfwaarde stijgen, corrigeert hun negatieve zelfbeeld en faalangst en past in de eindtermen. Eigenlijk geef je de leerlingen en hun ouders de boodschap: jullie doen iets waarvan de maatschappij zegt dat het heel moeilijk is.” (D. Degline, directrice van de school)

Schaken in onze ziekenhuisschool

Doelgroep NAH

Wie?

Leerlingen van 12 tot 21 jaar die opgenomen zijn in het revalidatiecentrum ten gevolge van een NAH

Voorwaarden?

- het zelf willen
- voldoende geheugencapaciteit hebben
- voldoende cognitieve capaciteiten hebben

Het inschatten of een leerling voldoet aan de voorwaarden is niet altijd makkelijk. Het is wel belangrijk om frustraties te vermijden!

Schaken in onze ziekenhuisschool

Doelgroep NAH

Deze leerlingen trainen we sowieso op:

- plannen en organiseren
- impulsen bedwingen
- vooruit denken: oorzaak - gevolg
- doorzetting en concentratie/focussen

...

En nu dus ook via schaken

Casus Abdul

4 Bedrijf en organisatie (dubbele finaliteit)

- *verkeersslachtoffer*
- *looprek*
- *verward*
- *schoolse kennis was deels kwijt*
- *plannen, organiseren,... ging moeilijk*

Lange motorische en cognitieve revalidatie

Casus Abdul

Schoolprogramma:

Aanvankelijk individueel onderwijs.

Focus ligt bij Abdul op:

- Remediëring van verloren kennis*
- geheugentraining, leren plannen, leren organiseren, impulsen afremmen*

 Schaken wordt hiervoor 1 uur per week opgestart want Abdul voldoet aan de voorwaarden. (leerbaar, minimum aan concentratie kunnen opbrengen, cognitief in staat om spelregels onder de knie te krijgen,...)

Casus Abdul

Hoe verliepen de lessen?

- *Zelfbeeld*
- *Impulsen*
- *Plannen*
- *Sociaal (familie/leefgroep)*

Casus Abdul

Hulpmiddelen Abdul:

- doelenkaart*
- vooruitgangsbundel*

Vandaag ga ik op mijn handen zitten tot ik voor elk stuk de mogelijke zetten heb bekeken. Pas dan doe ik een zet.

Ik vind zelf dat ik het zo heb gedaan:

De leerkracht vind dat ik het zo heb gedaan:

(1: onvoldoende, 2: zwak, 3: voldoende, 4: goed, 5: zeer goed)

Casus Abdul

Hieronder zie je de doelstellingen die je kan bereiken in stap 1. Kruis gedurende de lessen aan welke doelstellingen je al beheerst. Zo kan je je eigen vooruitgang volgen.

Doelstelling	kan ik (volgens mezelf)	kan ik (volgens de leerkracht)
<i>Ik kan de stukken correct benoemen</i>		
<i>Ik kan de stukken juist op het bord plaatsen</i>		
<i>Ik kan de vakken correct benoemen</i>		
<i>Ik kan de loop van de toren correct uitvoeren</i>		
<i>Ik kan de loop van de loper correct uitvoeren</i>		
<i>Ik kan de loop van de dame correct uitvoeren</i>		
<i>Ik kan de loop van het paard correct uitvoeren</i>		
<i>Ik kan de loop van de koning correct uitvoeren</i>		
<i>Ik kan met deze stukken slaan</i>		
<i>Ik kan de loop van de pion correct uitvoeren</i>		
<i>Ik kan slaan met een pion</i>		
<i>Ik kan een pion promoteren</i>		
<i>Ik kan me verdedigen door één van de vier verdedigingstechnieken te gebruiken: weggaan, dekken, slaan of tussenplaatsen</i>		
<i>Ik kan een ongedekt stuk slaan</i>		
<i>Ik kan schaak geven</i>		
<i>Ik kan schaak opheffen door weg te gaan, te slaan of tussen te plaatsen</i>		
<i>Ik kan een mat bedenken</i>		
<i>Ik kan een korte rokade uitvoeren</i>		
<i>Ik kan een lange rokade uitvoeren</i>		
<i>Ik kan een ruil uitvoeren</i>		
<i>Ik kan een voordelige ruil uitvoeren</i>		
<i>Ik weet wanneer het spel eindigt in een remise</i>		

Differentiatiemogelijkheden

Makkelijk om op maat te werken van alle leerlingen door gebruik te maken van verschillende werkvormen en materialen:

- onderwijsleergesprekken, computergestuurd leren, van elkaar leren, leren uit werkboek, doelenkaarten,...
- materialen: werkboeken, computer, spelbord, buitenspelbord,...

Besluit

Schaken, een meerwaarde in de school?

JA!

Mits:

- een goede selectie van de doelgroep
- het goed in het oog blijven houden van de doelen die je wil bereiken

**BEDANKT
VOOR HET
LUISTEREN
ZIJN ER
NOG VRAGEN**